

Μνήμων

Τόμ. 40 (2023)

Μνήμων

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΜΝΗΜΩΝ

ΜΕΛΕΤΕΣ

ΕΛΙΣΣΑΒΕΤ ΤΕΑΚΑΝΙΚΑ, Από την Αυστρία στις ΗΠΑ: Οι Έλληνες και τα άλλα έθνη στις εφημερίδες της νεολογίας (1859-1865) ● ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΟΥΡΗΣ, Η αποικιακή δημόσια Διοίκηση τον 19ο αιώνα: Η περίπτωση της Indian Civil Service ● ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΠΑΥΛΗ, Οι αχρητογράφητοι άνθρωποι της Σμόρνης ● ΡΟΔΗΣ ΛΟΧΑΙΤΗΣ, Η «μακρά διάρκεια» των Μαρξολογικών ● ΠΟΤΑ ΤΟΥΡΓΕΛΗ, «Αιτούμεν άμεσον απομάκρυνσην τούτου». Οι προσφυγικοί σύλλογοι του Μεσοπολέμου απέναντι στους «σατραπίσκους» υπαλλήλους των υπηρεσιών της αποκατάστασης ● ΕΥΓΕΝΙΑ ΚΡΕΜΜΥΔΑ, Απόπειρα προσέγγισης μιας ιστορικής τομής: Πόλεμος και Κατοχή στα μηχανουργεία του Πειραιά ● ΡΑΥΜΟΝΑΟΣ ΑΛΒΑΝΟΣ, Η επικοινωνία του Πολέμου και ο πόλεμος της επικοινωνίας. Ο πολιτικός λόγος των δύο αντιπάλων του ελληνικού Εμφυλίου μέσα από τον Τύπο

50 ΧΡΟΝΙΑ ΕΜΝΕ: ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

Βαγγέλης Καρμακωνιάκης, Έφη Αβδελά, Αντώνης Λιάκος, Αλέξης Πολίτης, Σοφία Ματθαίου, Παναγιώτης Δ. Μιχαηλίδης, Πόπη Πολέμη, Χρήστος Τριανταφύλλου, Μαρία Χριστίνα Χατζηγιάννου, Σάκης Δημητριάδης, Ηλίας Κολοβός, Ελένη Κυριακίδου, Χρήστος Λούκος, Ιωάννα Πετροπούλου, Βάσω Σειργιάνου, Μάριος Δημητριάδης, Δημήτρης Δημητρόπουλος, Ελευθερία Ζέη, Νικόλας Πάσης, Βαγγέλης Σαράφης

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

Δημήτριος Μ. Κοντογεώργης, Χρήστος Λούκος, Όλγα Κατσιαρόδη-Hering, Κατερίνα Δέδε, Χρήστος Χατζηιωσήφ, Αννέλα Καπουράνης, Δημήτρης Δημητρόπουλος, Μαρία Χριστίνα Χατζηγιάννου

40

ΑΘΗΝΑ 2023

Γεώργιος Ν. Λεοντσίνης, Το ναυάγιο του «Μέντορος» στις ακτές των Κυθήρων και η διάσωση των γλυπτών του Παρθενώνα, Πρόλογος Γεώργιος Βάρδας, Αθήνα, Ινστιτούτο του Βιβλίου – Καρδαμίτσα, 2023

ΑΙΝΕΙΑΣ ΚΑΠΟΥΡΑΝΗΣ

doi: [10.12681/mnimon.39719](https://doi.org/10.12681/mnimon.39719)

Copyright © 2024, Μνήμων

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΚΑΠΟΥΡΑΝΗΣ Α. (2025). Γεώργιος Ν. Λεοντσίνης, Το ναυάγιο του «Μέντορος» στις ακτές των Κυθήρων και η διάσωση των γλυπτών του Παρθενώνα, Πρόλογος Γεώργιος Βάρδας, Αθήνα, Ινστιτούτο του Βιβλίου – Καρδαμίτσα, 2023. *Μνήμων*, 40, 279–283. <https://doi.org/10.12681/mnimon.39719>

όχι στις πρώτες θέσεις, τα ονόματα των βιομήχανων της κλωστοϋφαντουργίας. Αλλά και από αυτές τις εφοπλιστικές οικογένειες αμφιβάλλω αν είναι πολλές αυτές που διατηρούν μια κάποια εμπράγματη σχέση με την Ερμούπολη. Η έξοδος των εφοπλιστών από την Ερμούπολη ακολούθησε τη φυγή των βιομήχανων και των τραπεζιτών, που είχε προηγηθεί. Ποιο είναι, λοιπόν, το σταθερό στοιχείο του ερμούπολιτικού καπιταλισμού, το οποίο επιτρέπει το ξεπέρασμα της κρίσης; Νομίζω ότι είναι ο κόσμος της μισθωτής εργασίας, με το άυλο κεφάλαιο των δεξιοτήτων που κατέχει, το οποίο προκαλεί τους κεφαλαιούχους να το εκμεταλλευτούν. Ίσως ακόμα να είναι και η φήμη της Ερμούπολης, αυτή η αύρα που εκπέμπουν τα υλικά τοπόσημα της πόλης μαζί με το απαύγασμα της ιστορίας της.

Η αρχαιακή δουλειά του Χρήστου Λούκου και των συνεργατών του, και το τελευταίο του βιβλίο τροφοδοτούν την ακτινοβολία της Ερμούπολης, που διευκολύνει το πέρασμα της κοινωνίας της στο μέλλον.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΑΤΖΗΩΣΗΦ

Γεώργιος Ν. Λεοντσίνης, *Το ναυάγιο του «Μέντορος» στις ακτές των Κυθήρων και η διάσωση των γλυπτών του Παρθενώνα*, Πρόλογος Γεώργιος Βάρδας, Αθήνα, Ινστιτούτο του Βιβλίου – Καρδαμίτσα, 2023, 268 σ.

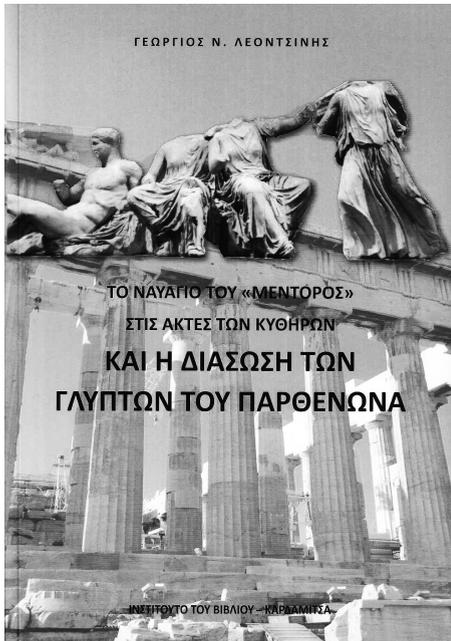
Σε μια εποχή κατά την οποία η ανάγκη επιστροφής των αρχιτεκτονικών γλυπτών του Παρθενώνα είναι πιο σημαντική από ποτέ, με ορισμένες επιστροφές να έχουν ήδη πραγματοποιηθεί, κυρίως από την Ιταλία, οποιαδήποτε αναδρομή στον 19ο αιώνα, πόσο μάλλον στις αρχές του, όταν ο Thomas Bruce, 7ος κόμης του Έλγιν και έκτακτος πρεσβευτής (1799-1803) της Μεγάλης Βρετανίας στην Κωνσταντινούπολη, αφαίρεσε αρκετά γλυπτά από τον Παρθενώνα, το Ερέχθειο, τον ναό της Αθηνάς Νίκης και από άλλους αρχαιολογικούς χώρους, έχει πάντοτε ερευνητικό ενδιαφέρον. Μετά τη συγκρότηση από τον Έλγιν της συγκεκριμένης συλλογής αρχαιοτήτων, αποφασίστηκε η μεταφορά της στο Λονδίνο από το λιμάνι του Πειραιά, με ενδιάμεσο σταθμό τη Μελίτη (Μάλτα). Η πρώτη αποστολή φορτώθηκε στο πλοίο (μπρίκι) με το όνομα «Μέντωρ». Ωστόσο, κατά τον πλουν του ο «Μέντωρ» ναυάγησε (στις 5 Σεπτεμβρίου 1802) στα ανοικτά του λιμανιού «Αυλέμονας», ανατολικά των Κυθήρων. Η βύθιση των γλυπτών κινητοποίησε τόσο τη βρετανική όσο –κυρίως– και την ελληνική πλευρά για την άμεση ανέλκυσή τους. Από τη στιγμή του ναυαγίου τους έως τη μεταφορά (1806) και τη μόνιμη έκθεσή τους (1936) στην πτέρυγα Duveen στο Βρετανικό Μουσείο, τα γλυπτά θα υποστούν τη σταδιακή απομάκρυνσή τους από την Ελλάδα. Στις ενδεχόμενες απορίες τόσο για τις πρωτοβουλίες όσο και για τις αποφάσεις που λήφθηκαν από την ελληνική πλευρά για την ανέλκυση των γλυπτών στα Κύθηρα έρχεται να απαντήσει η νέα πραγματεία του ομότιμου καθηγητή Νεότερης Ελληνικής και Ευρωπαϊκής Ιστορίας και Διδακτικής της Ιστορίας στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών κ. Γεωργίου Ν. Λεοντσίνη.

Το βιβλίο χωρίζεται σε τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος, μετά τον περιεκτικό πρό-

λογο του αντιπροέδρου της *Australian Parthenon Association* και ιδρυτικού μέλους του *Acropolis Research Group* Γεωργίου Βάρδα (George Vardas), γραμμένο στην αγγλική γλώσσα, και τον σύντομο πρόλογο, ο συγγραφέας περιγράφει στο πρώτο (εισαγωγικό) κεφάλαιο όλες εκείνες τις βιωματικές αναφορές που τον οδήγησαν στην αναζήτηση, εύρεση και συλλογή του απαραίτητου αρχαιικού υλικού, έχοντας ως αφορμή την πρώτη –και ίσως πιο ενδιαφέρουσα– διάσταση της πολύχρονης περιπέτειας των παρθενώνειων γλυπτών, η οποία δεν είναι, όπως ορθά παρατηρεί, επαρκώς τεκμηριωμένη. Εκτός αυτών, τονίζει και τη γνωριμία του με τις οικογένειες Σοφοκλή Διονυσίου Καλούτση και Σπυρίδωνος Λογοθέτη, στα Κύθηρα και στην Αθήνα αντίστοιχα, απογόνων του ευγενούς νομομαθούς Εμμανουήλ Γεωργίου Καλούτση, υποπρόξενου της Μ. Βρετανίας, της Δανίας (Δανιμαρκίας), των δύο Σικελιών και της Ιρλανδίας στα Κύθηρα. Στην προσωπικότητα, στο κύρος και στη μεγάλη φήμη του τελευταίου ο συγγραφέας αφιερώνει το δεύτερο κεφάλαιο. Στη σκιαγράφηση της προσωπικότητας του ανδρός, ο κ. Λεοντίνης τονίζει ότι οι διπλωματικές θέσεις του ως εκπροσώπου τεσσάρων ευρωπαϊκών χωρών προκαλούσαν σεβασμό και εκτίμηση αλλά και συναισθήματα ανταγωνισμού μεταξύ των πολιτικών του αντιπάλων.

Με την ισχύ που του προσέδιδε η θέση του, συνέβαλε ουσιαστικά (σ. 45) στον έλεγχο μίας στασιαστικής επίθεσης του αστικοαγροτικού πληθυσμού των Κυθήρων κατά του παλαιού διοικητικού καθεστώτος, μεσολαβώντας για την ειρήνευση του τόπου και επιτυγχάνοντας, μέσω μίας φιλελεύθερης πολιτικής, την ευρύτερη απήχηση και εκτίμηση των κατοίκων της κυθηραϊκής υπαίθρου. Οι ενέργειές του αυτές, σε συνδυασμό με την ευρυμάθειά του, κυρίως σε νομικά ζητήματα τόσο του βενετικού όσο και του εκκλησιαστικού, εθιμικού και ιδιωτικού Δικαίου της «πατρίδας» του, του έδιναν την άνεση ευέλικτων διπλωματικών κινήσεων, ικανών να ανταποκρίνονται στα συμφέροντα των χωρών που εκπροσωπούσε. Επομένως, η άμεση και θετική ανταπόκρισή του στην έκκληση του λόρδου Έλγιν για την ανέλκυση και διάσωση των γλυπτών απέρρεε από την υποχρέωση της εκτέλεσης των υπηρεσιακών του καθηκόντων στο πλαίσιο της βρετανικής αλλά και της οθωμανικής διπλωματίας. Οι διαδοχικές επικλήσεις του προς την τοπική κοινωνία είχαν ως αποτέλεσμα την κινητοποίηση και τον ζήλο των κατοίκων για την ανέλκυση των γλυπτών, στη διάρκεια της τετραετίας από τον Σεπτέμβριο του 1802 έως τον Φεβρουάριο του 1806. Χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του είναι η άρνηση οποιασδήποτε οικονομικής απολαβής για τον εαυτό του και της οικονομικής προσφοράς προς φτωχούς συμπολίτες του καθώς και η άρνηση της σημαντικής θέσης του γερουσιαστή της Κέρκυρας, λόγω της μεγάλης του ηλικίας αλλά και λόγω υποχρεώσεων προς την οικογένειά του.

Στο τρίτο κεφάλαιο ο συγγραφέας αναπαριστά το χρονικό του ναυαγίου του «Μέντορος», που μετέφερε στα αμπάρια του δεκαέξι κιβώτια (κάσες), τα οποία περιείχαν δεκατέσσερα μέρη από τη ζωφόρο, δεκαπέντε μετόπες και δεκαεπτά αποσπασματικές εναέτιες μορφές από τις γλυπτές συνθέσεις του Παρθενώνα, τέσσερα τμήματα από τη ζωφόρο του ναού της Αθηνάς Νίκης και αρκετά άλλα τέχνηρα, μεταξύ των οποίων και ο μαρμάρινος θρόνος του πρώτανη της Αθηνάς, συμβατικά γνωστός ως «θρόνος Elgin». Η τρικυμιώδης θάλασσα βύθισε το πλοίο και τις κάσες, αλλά δεν υπήρξαν ανθρώπινες απώλειες. Η άμεση ενημέρωση των Αρχών (προεστών και δημογερόντων) του νησιού από τον Καλούτση καθώς και οι κα-

θησυχαστικές επιστολές του προς τον Έλγιν και τον γραμματέα του, W. R. Hamilton, είχαν ως αποτέλεσμα τόσο την εύρεση ικανών καλύμνιων δυτών όσο και την εντατικοποίηση των προσταθειών ανέλκυσης των γλυπτών. Επιπρόσθετα, ο Καλούτσης μερίμνησε για τη φύλαξη των κασών, γνωρίζοντας την έντονα επιθετική σφετεριστική συμπεριφορά από τους κατοίκους του νησιού, συνηθισμένη για ευρήματα προερχόμενα από τα ναυαγισμένα πλοία που ξέβραζε η θάλασσα –το «πλιάτσικο» εκείνης της εποχής– καθώς και το γεγονός ότι το περιεχόμενο των κασών είχε «μεγάλη σημασία» για τον Έλγιν απαγορεύοντας να ανοιχθούν, για όσο καιρό παρέμεναν στο λιμάνι του Αυλέμονα (σ. 73-76).

Οι διαρκείς ενέργειες του Καλούτση καθώς και η παραμονή στο νησί

για μεγάλο χρονικό διάστημα βρετανών πολιτών όπως ο W. R. Hamilton και ο W. M. Leake, οι οποίοι ήρθαν σε επαφή με το ντόπιο στοιχείο, δημιούργησαν γενικότερο σεβασμό και εκτίμηση των κατοίκων των Κυθήρων προς τον υποπρόξενο της Μ. Βρετανίας, αναγνωρίζοντας πως η χώρα αυτή ήταν πολιτικός τους προστάτης. Η εκτίμηση ήταν επίσης έκδηλη και από τον Εμμανουήλ Μόρμορη, υποπρόξενο της δεύτερης προστάτιδας χώρας, της Ρωσίας, στα Κύθηρα, ο οποίος «εξελάμβανε και ως δική του υπόθεση την αγωνία του Καλούτση για τη διάσωση του φορτίου του Μέντορος» (σ. 92). Στο ίδιο κεφάλαιο, ο κ. Λεοντσίνης παραθέτει τη ρητορική που αναπτύχθηκε γύρω από την αφαίρεση των γλυπτών του Παρθενώνα, η οποία, όπως ορθά τονίζει, βασίζεται σε αναχρονιστικά και επιλεκτικά κριτήρια. Πιο συγκεκριμένα, αρκετοί σχολιαστές εστιάζουν κυρίως στην αφαίρεση των γλυπτών από τον Έλγιν παραμελώντας τη μελέτη των συγχυριών και των καταστάσεων του ιστορικού χώρου της Αθήνας, καθώς και αντίστοιχων περιστατικών εκτός ελληνικού χώρου, τις διάφορες ψυχολογικές παραμέτρους των δρώντων προσώπων του ναυαγίου αλλά και της επιχείρησης διάσωσης των γλυπτών.

Εν συνεχεία ο συγγραφέας πραγματοποιεί μία αναδρομή με εφαλτήριο την ομιλία του πρώτου γενικού γραμματέα της *Εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας* Αλέξανδρου Ρίζου-Ραγκαβή, ο οποίος πρώτος διατυπώνει το αίτημα για επιστροφή των γλυπτών του Παρθενώνα χαρακτηρίζοντας ως «ψυχρό αρχαιοκάπηλο» τον Έλγιν και επαναλαμβάνοντας τη φράση του λόρδου Βύρωνα: «Ό,τι δέν έκαμαν οί Γότθοι, τό έκαναν οί Σκώτοι». Το ζήτημα της επιστροφής των γλυπτών έκτοτε αποτέλεσε θέμα πολλών και διαφορετικών προσεγγίσεων από έλληνες και ξένους μελετητές, αδιαφορώντας, ωστόσο, για το ναυάγιο και τις προσπάθειες διάσωσης των γλυπτών

(σ. 96-99). Επίσης, σε ξεχωριστή σύντομη υποενότητα ο συγγραφέας περιγράφει την αναβίωση του κλασικού ιδεώδους (1650-1870) και την ένταξη της Αθήνας στο «ευρετήριο» των ιστορικών κέντρων του ευρωπαϊκού πολιτισμού και καταλήγει επισημαίνοντας στους αναγνώστες πως η παράλειψη της ιστορικής συγκυρίας και η επιμονή σε αστήρικτους σχολιασμούς, οι οποίοι εκκινούν από τη σύγχρονη –ατομική ή συλλογική– σκέψη, οδηγούν στην αναχρονιστική αντιμετώπιση των εκάστοτε γεγονότων. Το πρώτο μέρος κλείνει με ένα σύντομο επίμετρο όπου περιγράφεται η γνωστή καταστροφή των παλαιών θερινών ανακτόρων του Πεκίνου (1860), μετά τον πόλεμο του Οπίου, από τον γιο του Thomas Bruce, James, 8ο κόμη του Έλγιν, τονίζοντας την καθιέρωση του όρου («ελγινισμός») ως συνώνυμου της καταστροφής και της λαφυραγωγίας μνημείων σπουδαίας πολιτιστικής κληρονομιάς.

Στο δεύτερο μέρος του βιβλίου συγκεντρώνονται και εκδίδονται ποικίλου περιεχομένου έγγραφα (συνολικά πενήντα τέσσερα), τα οποία αποτέλεσαν και τον κορμό της πραγματείας. Πιο συγκεκριμένα, αυτά αφορούν σε αλληλογραφία του Καλούτση με τον Έλγιν, τον Hamilton καθώς και με τους εκπροσώπους και τους επικεφαλής της τοπικής αυτοδιοίκησης. Επίσης, αλληλογραφία των τοπικών αρχών με τις λιμενικές, στρατιωτικές και υγειονομικές υπηρεσίες των Κυθέρων, άδειες μετακίνησης προσώπων, κατάλογοι αντικειμένων που συνόδευαν το φορτίο του πλοίου, συμφωνητικά ανάθεσης διάφορων εργασιών στην προβλήτα του Αυλέμονα, προξενικές βεβαιώσεις, διαβατήρια καθώς και βεβαιώσεις πιστοποίησης αμοιβών για προσφερόμενες υπηρεσίες. Τα έγγραφα αυτά προέρχονται από το ιδιωτικό αρχείο της οικογένειας Σπυριδώνος Λογοθέτη Καλούτση στην Αθήνα αλλά και από τα αρχεία της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας Ελλάδος. Επίσης, παρατίθενται, εν είδει σύντομου χρονικού, τα κυριότερα γεγονότα από το ναυάγιο του «Μέντορος» έως την ομιλία του Αλ. Ρίζου-Ραγκαβή.

Στο τρίτο και τελευταίο μέρος του βιβλίου παρατίθενται δευτερογενείς (ή διαμεσολαβημένες) πηγές πληροφόρησης. Τέσσερεις εξ αυτών αφορούν μία σημείωση ενός χρονικογράφου της εποχής, του ιερομόναχου Γρηγόριου Λογοθέτη, τον διορισμό του Εμμ. Γ. Καλούτση ως υποπρόξενου της Μ. Βρετανίας στα Κύθηρα και τμήματα από τη Γενεαλογία και το Ημερολόγιο του Νικόλαου Σοφοκλή Καλούτση. Η πέμπτη πηγή είναι αναδημοσίευση του επιστημονικού άρθρου με τίτλο «Το Athenaeum Club του Λονδίνου και η αναβίωση της ελληνικής αρχαιότητας», της ομότιμης καθηγήτριας Νεότερης Ευρωπαϊκής και Νεοελληνικής Φιλοσοφίας του ΕΚΠΑ, κας Α. Γλυκοφρύδη-Λεοντίνη, όπως αυτό δημοσιεύτηκε στον *Τμητικό Τόμο για τον καθηγητή Διονύση Α. Ζήβα* το 2007 (σ. 152-160). Στο άρθρο αυτό περιγράφεται η ιστορία μίας λέσχης γνωστής ως Athenaeum Club, η αρχιτεκτονική διαμόρφωση του κτηρίου της, ο γλυπτός του διάκοσμος αλλά και αντικείμενα των συλλογών του, τα οποία απορρέουν από τον εκλεκτικισμό του 19ου αιώνα, την αναβίωση του κλασικού ιδεώδους και την έκθεση των γλυπτών του Παρθενώνα στη βρετανική πρωτεύουσα. Οι τρεις τελευταίες πηγές αφορούν ανακοινώσεις του ελληνικού Υπουργείου Πολιτισμού για ευρήματα από πρόσφατες υποβρύχιες έρευνες στην περιοχή του ναυαγίου του «Μέντορος». Τέλος, παρατίθεται γενική βιβλιογραφία (ελληνόγλωσση και ξενόγλωσση) καθώς και βιβλιογραφία για την οικογένεια Καλούτση (τον κλάδο Εμμ. Γ. Καλούτση) όπως και λεπτομερές πίνακας εννοιών και κυρίων ονομάτων.

Η πραγματεία του κ. Γεωργίου Ν. Λεοντίνη ίσως αποτελεί την πρώτη εμπει-

ριστατωμένη προσέγγιση για την πρώτη φάση της περιπετειώδους τύχης των γλυπτών του Παρθενώνα, φωτίζοντας σημαντικές πτυχές από το ναυάγιο του «Μέντορος», έως και τη –μέχρι τώρα– μόνιμη «κατοικία» τους στο Βρετανικό Μουσείο. Μέσω μίας εξονυχιστικής πραγμάτευσης ενός σημαντικού και εν πολλοίς άγνωστου, έως τώρα, αρχαιικού υλικού, ο συγγραφέας ανασυνθέτει τις επικρατούσες νοοτροπίες, στάσεις και συμπεριφορές της τότε τοπικής ελίτ και των κατοίκων της υπαίθρου των Κυθήρων, καθ' όλη τη διάρκεια ανέλκυσης, διάσωσης και φύλαξης των παρθενώνειων γλυπτών, ως μέρος της συνολικής υποχρέωσής τους για διεκπεραίωση των αιτημάτων των εκπροσώπων της βρετανικής κυβέρνησης.

Εάν, πάντοτε στο πλαίσιο μίας καλοπροαίρετης κρίσης, μπορούσαμε να επισημάνουμε κάποιες αβλεψίες, αυτές εντοπίζονται σε δύο μόνο σημεία: το πρώτο αφορά την τρίτη, και όχι τη δεύτερη, από τα αριστερά Καρυάτιδα (σ. 20) που απέσπασε ο Έλγιν από το Ερέχθειο, ενώ το δεύτερο αφορά μία ορθότερη διατύπωση του Παρθενώνα απλώς με το όνομά του καθιστώντας περιττή τη χρήση της λέξης «ναός» (σ. 28). Οι αβλεψίες αυτές ωστόσο δεν αλλοιώνουν ούτε στο ελάχιστο τη συνολική πρωτότυπη εργασία, η οποία προσφέρει στις γνώσεις τόσο του ειδικού ερευνητή όσο και κάθε αναγνώστη μία άγνωστη πτυχή της νεότερης ιστορίας των γλυπτών του Παρθενώνα, συμπληρώνοντας ένα κενό στην ελληνική και στη διεθνή σχετική βιβλιογραφία.

ΑΙΝΕΙΑΣ ΚΑΠΟΥΡΑΝΗΣ

Όλγα Κατσιαρδή-Hering, Δημήτριος Μ. Κοντογεώργης, *Η αυστριακή αρμάδα κατά την ελληνική επανάσταση. Διπλωματία και πόλεμος*, Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων, Αθήνα 2023, 702 σ. + παράρτημα πινάκων σε ψηφιακό δίσκο

Η πολυσέλιδη μελέτη της Όλγας Κατσιαρδή Hering και του Δημήτρη Μ. Κοντογεώργη, την οποία εξέδωσε το Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων στο πλαίσιο των δράσεών του για την επέτειο των 200 χρόνων από την επανάσταση του 1821, καλύπτει ένα από τα δυσεξήγητα κενά: την αφάνεια της Αψβουργικής Αυτοκρατορίας από την ιστοριογραφία της ελληνικής επανάστασης. Το έλλειμμα αυτό ενασχόλησης εντάσσεται σε ένα άλλο ευρύτερο, που αφορά τις ελλείψεις της βιβλιογραφίας για τη σχέση του νέου ελληνισμού με την Κεντρική Ευρώπη, τις γερμανόφωνες χώρες και ιδιαιτέρως την Αυστρία. Οι συστηματικές προσπάθειες, κατεξοχήν της Όλγας Κατσιαρδή, του Gunnar Hering παλαιότερα και άλλων ιστορικών πρόσφατα να κατευθυνθεί η έρευνα μιας γενιάς νεότερων μελετητών –ανάμεσά τους και ο Δημήτρης Κοντογεώργης– στη διερεύνηση πτυχών της θεματικής αυτής, έχει δώσει μερικά από τα πιο αξιόλογα έργα της σύγχρονης ελληνικής ιστοριογραφίας και έχει δημιουργήσει μία ομάδα εξαιρετικών ερευνητών της σχετικής θεματολογίας. Η συνάφεια όμως Αυστρίας και ελληνικής επανάστασης, όπως επισημαίνεται και στις πρώτες σελίδες του τόμου, αριθμεί ελάχιστους τίτλους. Και αυτό παρά τα προφανή desiderata της έρευνας: σύλληψη του Ρήγγα, φυλάκιση Αλέξανδρου Υψηλάντη, Σινέδριο της Βιέννης, Μέτερνιχ, είναι μερικά μόνο από αυτά.